

Filifiliga mo Vasega

Ua ofo atu e le Cranbourne Secondary College tusipasi e lua – le Victorian Certificate of Education (Tusipasi o A'oa'oga i Vitoria)(VCE) ma le Victorian Certificate of Education Vocational Major (Tusipasi o A'oa'oga i Faailoga o Matataesese a Vitoria) (VCE VM), O lenei tusipasi e aloaia faavaomalo e avatu atu i tamaiti a'oga ua latou faamae'aina ma le manuia Tausaga 11 ma le 12 o a'oa'oga tulagalua. Matou te ofoina atu foi le mauaina o vasega i le Vocational Education and Training (A'oa'oga o Matataesese ma Toleniga) (VET).

- Ua saunia e le **VCE** auala e fa'aauau atili ai toleniga po'o galuega ma ua tele ina talia lenei auala e ulufale atu ai i ulua'i su'esu'ega ulufale i iunivesite.
- E taula'i atu le **VCE Vocational Major** i toleniga faatino ma atia'e le malamalama ma tomai o le a faapea ona faasauni ai tamaiti a'oga mo le ulua'i su'esu'ega ulufale i iunivesite (TAFE), galulue ma se tagata tomai, toleni ma figaluega..
- **O le VET** o se falefaigaluega aloaia-o toleniga e mafai ona suania togi (credits) mo se VCE, VCE VM po'o polokalame VPC. O le VET o se mataupu e faamalosia le auai o so'o se tamaitiiti a'oga e lesitala i le VCE VM po'o le VPC.

O le ā le VCE?

O le Tusipasi o A'oa'oga i Vitoria (VCE) O se vaega aloaia o su'esu'ega e faapea ona saunia ai auala mo tamaiti a'oga i galuega, TAFE, ma ulua'i su'esu'ega ulufale i iunivesite. E na te iloiloina ma faatulaga tamaiti a'oga, ma o lenei mea e manaomia e le Australian Tertiary Admission Ranking (ATAR) mo le ulufale i iunivesite.

E fea e mafai ona avatu iai oe e le VCE?

Ua ofo mai e le VCE auala tu'usa'o i le iunivesite ma e mafai ona saunia mo oe se ATAR.

O ai e tatau ona faia le VCE?

- Tamaiti a'oga o lo'o sailia auala i se iunivesite
- Tamaiti a'oga e iai se faamaumauga faamaonia o ā latou su'esu'ega i le gagana Igilisi
- Tamaiti a'oga e lelei tele le galue e lē faalagolago i isi
- Tamaiti a'oga e mafai ona faamae'a le aofaiga o se fuaititi o itula mo'omia mo meaa'oga i le fale i le po e tasi; pei o le 3 itula i Tausaga e 12
- NB. O tamaiti a'oga e taula'i atu mo le ATAR maualuga o le a su'esu'e mo se fuaititi o le 4-5 itula, i le aso, e faaopoopo atu i taimi latou te tuutoina iā latou su'essu'ega i faai'uga o vaiaso
- Tamaiti a'oga ua fa'aaupegaina lelei e tu'utoina le taimi ma le malosi i le saunia ma faatumauina tali tusia e aunoa ma le faatuai i mataupu uma.
- Tamaiti a'oga e fiafia tele e fa'aali o latou manatu ma tusi i pepa o latou mafaufauga
- Tamaiti a'oga e nofoasuni e lu'ia i latou lava ma e mafai ona latou malamalama i mafaufauga lavelave
- Tamaiti a'oga e ausia i'uga faamalieina ai i su'ega, ma ua fa'aalia i se tulaga lelei le mafai ona sauniuni mo a latou su'ega

- Tamaiti a'oga e matuā lelei tomai faamaopoopo ma le faasoasoaina lelei o le taimi
- Tamaiti a'oga e nofosauni e galulue mamafa ma faia'oga i taimi e iai i totonu ma fafo atu o vasega
- Tamaiti a'oga e nofosauni e tu'utoina le tele o taimi ia latou su'esu'ega nai lo vaitaimi o aso malolō o a'oga ma auai i vasega i aso malolō pe afai e manaomia

E faape'i foliga o le polokalame masani a le VCE?

Ina ia maua se VCE, e tatau i tamaiti a'oga ona faamae'a lelei a itiiti mai e 16 unite o su'esu'ega e aofia ai:

- Tolu unite e tolu mai mataupu taua'oa'oga i le faa-Igilisi a itiiti mai e tasi le Unite 3 & 4 faasolosolo lelei
- Tolu Unite 3 & 4 faasolosolo lelei (pe tutusa ma le VET) e ese mai le faa-Igilisi

O tamaiti a'oga uma e tatau ona faamae'a le faa-Igilisi (po'o le EAL pe afai e talafeagai ai) e avea o se mataupu e faamalosia mo le Tausaga 11 ma le Tausaga 12.

E faalaeiauina foi tamaiti a'oga EAL e filifilia le Bridging EAL e avea o se mataupu faaopoopo i le Unite 1 & 2, ma ua fuafuaina ina ia fesoasoani i tamaiti a'oga EAL e atia'e o latou tomai ma le mautinoa i le gagana

I le Tausaga 11, e filifilia ai e tamaiti a'oga le ono Unite 1 & 2 faasolosolo lelei (e ono aofia ai le mataupu VET).

I le Tausaga 12, e faatalitalia o le a faamuta e tamaiti a'oga se tasi o nei mataupu, ina ia faame'a ai le lima Unite 3 & 4 faasolosolo lelei.

Faato'a mafai lava ona e faia ni su'esu'ega fou o le Faitautusi, Numera, Tomai e Feso'ota'i i Galuega ma Atia'e o Tomai Totino pe afai ua e lesitala i le VCE Vocational Major.

O le ā le Tusipasi o A'oa'oga i Faailoga o Matataesese a Vitoria (VCE VM)?

O le (VCE) Tusipasi o A'oa'oga i Faailoga o Matataesese a Vitoria o se polokalame o matataesese ma le faatinoina o mea ua a'oa'opina i totonu o le fuafuaga a le VCE e ao ona faamae'aina i totonu o le lua tausaga pe a itiiti mai. O le a avatu e le VCE VM i tamaiti a'oga se filifiliga sili ma fetu'una'i i le sailia o lo latou malosi ma mea e fafia iai ma atia'e tomai ma agava'a mo'omia ina ia taulau manua ai i le fa'aauauina o a'oa'oga, galuega ma le olaga.

E tapena ai tamaiti a'oga i le faata'ita'ia o galuega, toleniga, a'oa'oina atili ma toleniga, iunivesite (ui atu i auala e lē o se ATAR) pe avatu sa'o atu lava i galuega.

O le fuafuaga o le VCE VM o le saunia lea mo tamaiti a'oga avanoa e sili ona lelei e faamausalī ai o latou sini totino ma faanaunauga i se lalolagi televave ona suiga e ala i le:

- fa'aauupega ai latou i tomai, malamalama, mea e faatāua ma agava'a ina ia avea ma sitiseni e galulue ma atamamaj, tagata e a'oa'oina i le olaga atoa ma tagata e mautinoa ma fa'aogā le tomai; ma
- avatu le malosi ia latou e faia ai filifiliga atamai e tusa ma isi la'agasa e sos'o'o ai i le olaga moni i mea e tutupu i nofoaga o galuega.

O mataupu tau a'oa'oga VCE VM (Faitautusi, Numera, Atia'e o Tomai Totino ma Tomai e Feso'ota'i i Galuega) e faia ai sao, e faavae i le olaga moni ma fa'ao'o atu ai i tamaiti a'oga tomai o lo'o sili ona manaomia i le lalolagi tau galuega.

Fa'aaogā tomai ma le malamalama na a'oa'oina i mea e tutupu i le 'olaga moni'. E fa'aaogā e tamaiti a'oga mea na latou a'oa'oina e ala i le faatinoina, mea e tutupu ma tomai ua maua i le lalolagi-moni. E mafai ona faatupu ai le fetu'utu'una'i, filifili totino mea e a'oa'oina i tulaga o lo'o galulue ai faia'oga ma tamaiti a'oga ina ia iloa o latou malosiaga totino, mea e naunau iai, sini, ma mea e tutupu.

O se suiga lenei mai taulaga masani ai mai mataupu tau a'oa'oga e faautauta i le taula'i atu i a'oa'oga ua tu'ufaatasia ma ua matuā vailili lelei. E a'oa'o ma faatatau e tamaiti a'oga tomai ma le malamalama mo'omia e foia ai faafitauli, fai ni poloketi pe faia sao i le a'oa'oina o le si'omaga o nofoaga o galuega.

E ao i tamaiti a'oga ona faamae'a Uite 3–4 faasolosolo lelei pe a itiiti mai e avea ma vaega o la latou polokalame. O le Unite 3 ma le 4 o le su'esu'ega VM e ono fai faatasi i le vaitaimi o tausaga faalea'oa'oga ina ia mafai ona faaofi ai nei mataupu uma.

O fea e mafai ona avatau iai oe e le VCE VM?

Ua ofo mai e le VCE Vocational Major se auala e:

- galulue ma se tagata tomai
- toleniga
- fa'aauau atili i a'oa'oga ma toleniga
- iunivesite (ala atu i isi polokalame ulufale)
- galuega.

O ai e tatau ona mafaufau i le VCE VM?

- Tamaiti a'oga e mananao e a'oa'o mai le lalolagi moni o mea tutupu
- Tamaiti a'oga e a'oa'oina mai gaoioiga faatino
- Tamaiti a'oga e naunau fiafia e atia'e le poto faalea'oa'oga ma tomai e feso'ota'i iai, malamalama ma le mautinoa
- Tamaiti a'oga e mananao e faasauni mo galuega ma fa'aauau atili a'oa'oga ma toleniga

E faape'i foliga o le polokalame masani a le VCE?

Ina ia agavaa e auai i le VCE VM, e ao i tamaiti a'oga ona faamae'a lelei a itiiti mai e 16 unite, e aofia ai:

- 3 VCE VM Faitusi po'o le VCE faa-Igilis/EAL unite (aoifa ai Unite 3–4 faasolosolo lelei)
- 2 VCE VM Numera po'o le VCE unite faa-Mafematika
- 2 VCE VM unite Feso'ota'i i Tomai tau Galuega
- 2 VCE VM unite Atia'eina o Tomai Totino, ma
- 2 VET togi (credits) i le maualuga o Tusipasi II pe sili atu (180 itula masani)

E mafai ona fetu'unai le VCE VM i manaoga ma mea e naunau fiafia iai le tamaiti a'oga a'o auai i le atia'eina o ō latou tomai ma le malamalama. E mafai foi e tamaiti a'oga ona fa'aaofia ai isi su'esu'ega

VCE ma le VET, ma e mafai ona aloaia ua maua le a'oa'oina i fausaga i nofoaga o galuega.

O le to'atele o tamaiti a'oga o le a latou faia unite i le va o le 16-20 i totonu o le lua tauasaga

Iloiloga ma le Lipoti i le VCE VM

O uite ta'itasi o su'esu'ega a le VCE VM e patino i'uga faalea'oa'oga e maua mai ai O su'esu'ega VCE VM e faavae i tulaga masani ai. O iloiloga uma o i'uga taulau manua taua'oa'oga, faapena ma uite, e faavae mai a'oga ma ua iloiloina e ala i se fua o le a'oa'oina e ala i gaioioiga fai galuega tofia.

E lē pei o isi su'esu'ega VCE e leai ni su'esu'ega e faia i fafo atu o le VCE VM Unite 3–4 faasolosolo lelei, ma su'esu'ega VCE VM e lē maua se togī o le su'esu'ega. Afai e manao le tamaitiiti a'oga e maua togī o le su'esu'ega, e mafai ona latou filifili mai su'esu'ega eseese a le VCE ma maua togī o le polokalame VCE VET o lo'o iai mea e iloilo ai i totonu faapena ma fafo atu.

E lē fesoota'i atu su'esu'ega VCE VM i le ATAR. Ina ia maua le ATAR e tatau i le tamaitiiti a'oga ona faamae'a le sikoa o le Unite 3-4 faasolosolo lelei mai le vaega faa-Igilisi ma sikoa le isi Unite 3-4 faasolosolo lelei. E tatau i tamaiti a'oga ona faamausalī ni iloiloga ua togīina se lua pe tolu i nei sikoa faasolosolo lelei.

Famaonia

O le faamae'aina o agavaa o le VCE VM o lona uiga ua uma foi ona faamae'a e le tamaitiiti a'oga agavaa o le VCE. Pe a uma ona faamae'a lelei le VCE VM, e maua e le tamaitiiti a'oga le tulaga aloaia i le faaeaina o le 'Vocational Major' iā latou Tusipasi o A'oga i Vitoria ma se Faamatalaga o l'uga.

O le faamae'aina ma le manua o unite VET i le taimi foi lava lea ua aloaia e faamatalaga faaopoopo o mea ua ausia po'o tusipasi ua saunia e le Faalapotopotoga Lesitala mo Toleniga.

O tamaiti a'oga e ausia agavaa mo le faamae'aina lelei o le VCE, ae lē agavaa mo le faailoga faaeaina a le Vational Major, o le a tauia i le VCE.

Faia o Faai'uga i le Auala (Pathway)

E tāua le faia o saililiga loloto ma mafaufau ma le faaeteete e faatatau i filifiliga a le tamaitiiti a'oga. O lo'o faia e tamaiti a'oga faai'uga e faatatau iā latou polokalame mo le isi lua tausaga. Faato'ā mafai e tamaiti a'oga ona faia suiga iā latou mataupu po'o polokalame i tulaga e matuā ese e tula'i mai, pe a uma ona talanoa ma o latou Ta'ita'i o Vasega o Tausaga, Year Level Engagement Coordinators ma le Pathways Team.

- Ia mautinoa o tamaiti a'oga e ona fiifiliga ma ia fa'aauau ona tatala pea avanoa i so'o mea e talafeagai ai. Ia mautinoa ua e iloa e faatatau i mea muamua e manaomia ma isi mataupu atonu e aafia ai o latou tomai e aga'i atu ai i se vasega i le lumana'i (pei o le, nofoaga o vasega, mea totino e manaomia). Ia mautinoa ua latou malamalama i le ta'umatuaina ma le tuutoina o lo'o manaomia mo le taulau manuia.
- E tatau i tamaiti a'oga ona faitau i nei polokalame uma o lo'o ofoina atu, ma manatunatu i le talafeagai ai mo latou.
- Faitau ma le faaeteete faamatalaga i le mataupu, ma talanoa i faia'oga o na mataupu mo faamatalaga patino.
- Faafeso'ota'i puna e atia'eina galuega (websites, tusi faasalalau, isi mea) ma talanoa i le

Pathways Team, fai iai fesili e feso'ota'i i au peleni.

- Ia faia sou sao olaola i galuega tumau ma faamatalaga ma polokalame o le auala (pathways) ua ofo mai e le Kolisi.

O le ā le galuega i le lumana'i o i le auala o le tamaitiiti a'oga?

Pe a iloilo le tausaga mulimuli o le a'oga, e feagai tamaiti a'oga ma faai'uga po'o le ā le auala latou te mananao e uia ina ia faamausalī o latou sini i le lumana'i. Mo nisi, o se vaitaimi fiafia lea – o isi atonu e lagona le fenuminumia'i.

E ao i tamaiti a'oga ona faia ni su'esue'ga i o latou filifiliga ina ia mafai ona latou mautinoa o lo'o latou iai i le auala sa'o ma faapea ona ausia ai mea muamua o lo'o manaomia.

O ā mea muamua e manaomia?

Mea muamua po'o agavaa e ao ona ausia. Mo se faata'ita'iga, o le ave muamua o le biology o lona uiga o le tamaitiiti a'oga e le'i su'esu'eina lena mataupu o le a lē iloiloina mo lea vasega.

O le mea manaomia muamua o le malamalama ma tomai ua faamatilatila mai ai vala o toleniga po'o galuega o le a faia. Mo se taata'ita'iga, afai e te lē fiafia i le Mafematika o le toleniina e se tagata tomai i le faainisina po'o le faaeletise atonu e lē o le filifiliga sili ona lelei lea mo oe.

Nisi o mea e manatunatu iai

- O le ā le galuega po'o le taulaiga o galuega e manana'o tamaiti a'oga e mulimuli ai?
- Aiseā ua latou iloiloina ia nei mea?
- Pe e "fetaui lelei" mo le tamaiti a'oga?
- Pe e mafai moni lava ona latou ausia lenei sini?
- O le ā le potomasani ma le malamalama o faavae ai nei faai'uga?
- Pe o mafai e tamaiti a'oga ona mauaina lenei vasega e ala atu i le VCE Vocational Major Pathway?
- Pe ala atu i se VCE Pathway?
- E mafai faapefea ona fesoasoani le VET?
- I le tele o tulaga, e mafai e polokalame uma ona faasino atu tamaiti a'oga i se galuega tumau talitutusa, e iai le Vocational Education (TAFE) ma le Higher Education (University) auala i le tele o falefaigaluega.
- O fea le polokalame e foliga mai o le a taulau manuia ai tamaiti a'oga? O le ā e sili ona fetaui ma tamaiti a'oga ma o latou manaoga mo le a'oa'oina?
- Pe e iai ni mea muamua e manaomia ina ia ulufale i vasega lona tolu i le lunivesite? Pe e iai ni agavaa e ulufale ai e manaomia e le polokalame TAF?
- Ia mautinoa ua malamalama tamaiti a'oga i tulaga mo'omia o mataupu ma tusipasi ina ia mafai ona latou faia filifiliga atamai.
- Pe a manatunatu i lou auala i le lumana'i e manaomia ona manatunatu i mea e te mafaia, o ā taleni po'o tomai o lo'o iai iā oe lava ia?
- O ā mea e te naunau fiafia iai?
- O le ā e te manao e iloa pe a'oa'o atili iai?
- O ā ou faanaunauga i le lumana'i? O le ā le galuega po'o filifiliga totino e tāua iā oe i le lumana'i?